

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

МІЖНАРОДНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ

**«ВСТУП УКРАЇНИ, РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ТА ГРУЗІЇ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ»**

**Збірник матеріалів Міжнародного круглого столу
(м. Одеса, 5 березня 2024)**

2024

УДК 341.174 (477+478+479.22)(049.2)

Друкується за наказом виконуючого обов'язки ректора Національного університету «Одеська юридична академія» М. Р. Аракеляна (наказ № 503-44 від 04 березня 2024 року).

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», доктор юридичних наук, професор.

Фасій Богдан Володимирович – декан факультету судового та міжнародного права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук, доцент.

Дронов Владислав Юрійович – доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук.

Гриб Анна Миколаївна – доцентка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидатка юридичних наук.

Жакун Маргарита Юріївна – аспірантка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, місто Одеса, 65009, Фонтанська дорога, 23.

Тел. +38 (048) 719 86 85

Вступ України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу: сучасні виклики. *Міжнародний круглий стіл. 05 березня 2024 року, м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2023. 130 с.*

© НУ «Одеська юридична академія»

Акіменко Юлія

Приєднання України до процесу уніфікації актів міжнародного приватного права ЄС.....60

Белогубова Оксана

Зовнішньополітичне співробітництво України як кандидата на вступ у ЄС та Frontex.....64

Владишевська Вікторія

Проблеми вступу України до Європейського Союзу: економічні виклики.....67

Цибульська Ольга

Щодо питання діджиталізації адвокатської діяльності в Україні в умовах євроінтеграції.....69

Чурилова Тетяна, Голоха Аріна

До питання правової регламентації екоциду на міжнародному рівні.....73

Гребенюк Дмитро

Інституційний механізм ЄС в процесі регулювання міграційної кризи.....77

Димов Кирило, Грушко Мальвіна

До питання реформування національних законодавств України та Республіки Молдова у сфері міграції в контексті європейської інтеграції.....81

Чернявський Марк

Інтеграція України та східних сусідів у Європейський Союз як запорука миру та стабільності держав.....85

Марченко Дмитро

Нові виклики та перспективи вступу України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу.....88

Жакун Маргарита

Вплив євроінтеграційних процесів на динаміку воєнної дипломатії України: аналіз, перспективи та виклики.....91

Левченко Ігор

Становлення міжнародно-правового співробітництва в питаннях реадмісії в Європейському Союзі: від виникнення ідеї до документального оформлення.....95

Бугаєць Альона

Договори в системі джерел права Європейського Союзу.....99

Редченко Ярослав

Проблематика правового регулювання ринків цифрових валют в Європейському Союзі.....102

Фасій Анастасія

Право на психічне здоров'я: щодо визначення поняття відповідно до міжнародно-правового регулювання.....106

ЧУРИЛОВА ТЕТЯНА

*Навчально науковий інститут права Сумського державного університету
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного,
європейського права та порівняльного правознавства*

ГОЛОХА АРІНА

*Навчально науковий інститут права Сумського державного університету
студентка 3 курсу денної форми здобуття освіти першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти спеціальності 293 «Міжнародне право» освітньої програми
«Міжнародне право»*

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЕКОЦИДУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Не одне десятиріччя триває боротьба за визнання екоциду злочином на міжнародному рівні, притягнення винних до відповідальності. Дії, які призводять до руйнування цілих екосистем залишаються безкарними, що породжує свавілля та нові злочини. Війни, промислове забруднення, інший негативний вплив на довкілля завдають непоправної шкоди, яка не має кордонів та є руйнівною для усієї планети.

Створення системи протидії екоциду стоїть перед людством як одне з ключових завдань, актуальність якого очевидна в контексті нинішніх екологічних викликів та змін клімату. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну актуалізувало проблему визначення відповідальності держав за екоцид, як злочин проти безпеки людства. Незважаючи на певні кроки в цьому напрямку, питання екоциду залишається неврегульованим на міжнародному рівні.

Термін «екоцид» походить від грецького «*olikos*», що означає «будинок», і латинського «*caedo*», що означає «знести» або «вбити». Відповідно до Міжнародного словника Мерріам-Вебстер слово «екоцид» означає руйнування значних територій природного середовища як наслідок діяльності людини у мирний чи воєнний час [1].

Термін «екоцид» був вперше введений у 1970 році професором Артуром В. Галстоном. Так, професор Єльського університету Артур Галстон вперше використав термін «екоцид» на конференції у Вашингтоні. Це сталося на тлі масштабного застосування США гербіцидів і дефоліантів під час В'єтнамської війни, що завдало непоправної шкоди довкіллю В'єтнаму [2].

Артур Галстон закликав визнати злочинами дії, спрямовані на масове знищення екосистем. У 1972 році прем'єр-міністр Швеції Улоф Пальме на

Стокгольмській конференції ООН назвав війну у В'єтнамі екоцидом. Професор Прінстонського університету Річард Фолк у 1973 році опублікував статтю з закликом прийняти міжнародну конвенцію про екоцид [3].

У 1985 році звіт Вітакера, представлений Комісії ООН з прав людини, рекомендував визнати екоцид окремим міжнародним злочином, поряд з геноцидом, етноцидом і культурним геноцидом. Між 1991 і 1996 роками, під впливом Комісії міжнародного права ООН, зусилля зосереджувалися на вирішенні проблеми криміналізації екоциду. Так, у 1991 р. у ст. 26 Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства було закріплено, що «людина, яка умисно заподіює або наказує заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу у разі визнання її винною має бути покарана». Таке формулювання хоч і непрямо, але все ж таки вказувало на екоцид. Однак, уже в 1995 р. після багатьох юридичних дискусій цю статтю було виключено, що в свою чергу унеможливило притягнення окремих суб'єктів до міжнародно-правової відповідальності саме за статтею екоциду [4, с.323].

Між тим, зусилля щодо включення екоциду до юрисдикції МКС не зупиняються. Римський статут Міжнародного кримінального суду згадує навколишнє середовище лише раз у контексті військових злочинів і в ситуаціях, що юридично кваліфікуються як збройні конфлікти. Проте, окрім військових злочинів, ще одним механізмом захисту навколишнього середовища під юрисдикцією МКС є злочини проти людяності, але ця категорія має суто антропоцентричний характер і полягає у руйнуванні навколишнього середовища шляхом «вчинення масової або систематичної атаки» проти мирного населення [5].

У 2017 році було засновано Stop Ecocide International Ltd (SEI), компанію, основною метою діяльності якої є сприяння визнання екоциду міжнародним злочином. Група незалежних експертів (ІЕР), яка була створена за ініціативи Stop Ecocide International, у червні 2021 року представила визначення екоциду для внесення поправки до Римського статуту: «незаконні та необґрунтовані дії, вчинені з розумінням того, що вони можуть призвести до серйозного широкомасштабного чи довгострокового заподіяння шкоди довкіллю» [6].

Слід зазначити, що визнання екоциду злочином шляхом внесення поправки до Римського статуту дозволить притягувати до кримінальної відповідальності осіб, відповідальних за дії чи рішення, які призвели до серйозної шкоди навколишньому середовищу.

Шлях внесення змін таких змін до Римського статуту непростий та тривалий. Держава-член має офіційно запропонувати поправку, яка, відповідно, має бути схвалена більшістю у дві третини всіх держав-членів. Проте, постійний

громадський тиск, публічний дискурс мають вплинути на свідомість та підштовхнути країни-члени прийняти такі зміни.

Так, Федеральний парламент Бельгії у лютому 2024 року проголосував за нову редакцію Кримінального кодексу, який вперше в Європі включає визнання злочину екоциду як на національному, так і на міжнародному рівнях, застосувавши визначення запропоноване у 2021 році Незалежною експертною групою (ІЕР) [7].

Напередодні, 29 березня 2023 року Європейський парламент офіційно запропонував включити «екоцид» до Директиви ЄС щодо екологічних злочинів. 17 листопада 2023 року ЄС досяг згоди щодо остаточного тексту нового документу, який включає діяння, що «спричиняють руйнування, незворотні, масштабні та значні збитки, або тривалу, значну та масштабну шкоду екосистемі». Хоча формулювання цього положення прямо не згадує «екоцид», проте застосовано визначення, запропоноване у 2021 році Незалежною експертною групою (ІЕР). Це вперше таке визначення включене в законодавство ЄС. 27 лютого 2024 року парламент ЄС проголосував за нову директиву щодо екологічних злочинів, а голосування Європейської ради заплановано на березень 2024 року. Після того, як обидва керівні органи проголосують, країни-члени ЄС матимуть 24 місяці, щоб узгодити своє національне законодавство з директивою. Оскільки ЄС становить майже чверть держав у Міжнародному кримінальному суді, це було б великим кроком до міжнародного визнання «екоциду» як злочину [8].

Такі зміни на рівні Європейського Союзу свідчать про екоцентричний розвиток права ЄС та, зокрема, рух правового регулювання у напрямку визнання екоциду злочином на рівні ЄС [9].

Безумовно, включення екоциду, поряд зі злочинами проти людяності, до Римського статуту є надзвичайно важливим кроком, але це лише частина процесу усвідомлення місця людини у навколишньому середовищі, їх нерозривного зв'язку та взаємозалежності. Задля досягнення зміни свідомості, захисту довкілля важливі усі наявні інструменти, як правові так і політичні, економічні тощо.

Література

1. Definition of ECOCIDE. *Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ecocide>
2. In memoriam: Arthur Galston, plant biologist, fought use of Agent Orange. *YaleNews*. URL: <https://news.yale.edu/2008/07/18/memorial-arthur-galston-plant-biologist-fought-use-agent-orange>

3. Richard A. Falk. Environmental Warfare and Ecocide — Facts, Appraisal, and Proposals. Vol. 4, No. 1 (1973), pp. 80-96 URL: <https://www.jstor.org/stable/44480206>
4. Глушко А., Зазека А., Сиротенко Я. Екоцид як злочин проти навколишнього природного середовища. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 322–325. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/74>
5. Ecocide: why establishing a new international crime would be a step towards interspecies justice. *The Conversation*. URL: <https://theconversation.com/ecocide-why-establishing-a-new-international-crime-would-be-a-step-towards-interspecies-justice-162059>
6. Legal definition of ecocide drafted by Independent Expert Panel – Stop Ecocide International. *Stop Ecocide International*. URL: <https://www.stopecocide.earth/legal-definition>
7. Belgium becomes first European country to recognise ecocide as international level crime – *Stop Ecocide International*. URL: <https://www.stopecocide.earth/2024/belgium-becomes-first-european-country-to-recognise-ecocide-as-international-level-crime>
8. EU Environmental Crime Directive criminalizing environmental harm comparable to ecocide - Eco Jurisprudence Monitor. *Eco Jurisprudence Monitor*. URL: <https://ecojurisprudence.org/initiatives/european-parliament-proposal-to-include-ecocide-in-the-directive-on-protection-of-the-environment-through-criminal-law/>
9. ЄС КРИМІНАЛІЗУЄ ЕКОЦИД? – Екологія Право Людина. *Екологія Право Людина*. URL: <https://epl.org.ua/announces/yes-kryminalizuye-ekotsyd/>